

К. Г. Заборовець,
аспірант, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпр, Україна

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

K. Zaborovets,
Postgraduate Student, University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF BUDGET EXECUTION

Статтю присвячено актуальній на сьогоднішній день проблемі удосконалення методики організації виконання бюджету. Було досліджено, що перехід до казначейської системи виконання боргу — найефективніший напрям управління бюджетними активами, адже він включає: контроль бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийняття зобов'язань та проведення платежів; розрахунково-касове обслуговування розпорядників бюджетних коштів; операції з коштами державного та місцевих бюджетів; бухгалтерський облік та складання звітності при виконанні державного бюджету. Запропоновано індикатори покращення методики організації виконання бюджету. Було імплементовано тест Джохансена та методологію SVAR як методики, що підвищують ефективність організації виконання бюджету. У статті також було досліджено методику організації виконання бюджету, яка передбачає, що загальна дохідність іноземних інвестицій залежить як від отриманого інвестиційного доходу, так і від ризику країни реципієнта.

The article is devoted to the current problem of studying the methodology of budget execution organization. It was investigated that the transition to a treasury debt system is the most effective direction of management of budget assets, as it involves: control of budget powers for the enrollment of receipts, acceptance of commitments and payments; settlement and cash servicing of budget funds managers; operations with funds from state and local budgets; accounting and reporting when performing the state budget. The indicators of improvement of the methodology of budget execution organization are offered. The Johansen test and the SVAR methodology were considered as a methodology that would increase the effectiveness of the organization of budget execution. The article also explored the methodology for organizing the implementation of the budget, which assumes that the total return on foreign investment depends both on the received investment income and on the risk of the recipient country.

Ключові слова: методика, організація виконання бюджету, управління державним боргом, тест Джохансена, методологія SVAR.

Key words: methodology, organization of budget execution, public debt management, Johansen test, SVAR methodology.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Виконання бюджету — це механізм отримання доходів і здійснення видатків, передбачених у затвердженому бюджеті. У процесі його виконання можуть спостерігатися відхилення від затвердженого варіанту, у зв'язку з цим необхідно контролювати та регулювати процес виконання, виявляти негативні тенденції розвитку та запобігати їм. Визначення методів організації за

виконанням бюджетів є актуальною проблемою на сьогодні і вимагає детальнішого дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика організації виконання бюджету досліджувалася у працях таких науковців: Алексеєнко Л.М., Борисов О.Г., Єфіменко Л.Л., Кудряшов В.П., Лука-

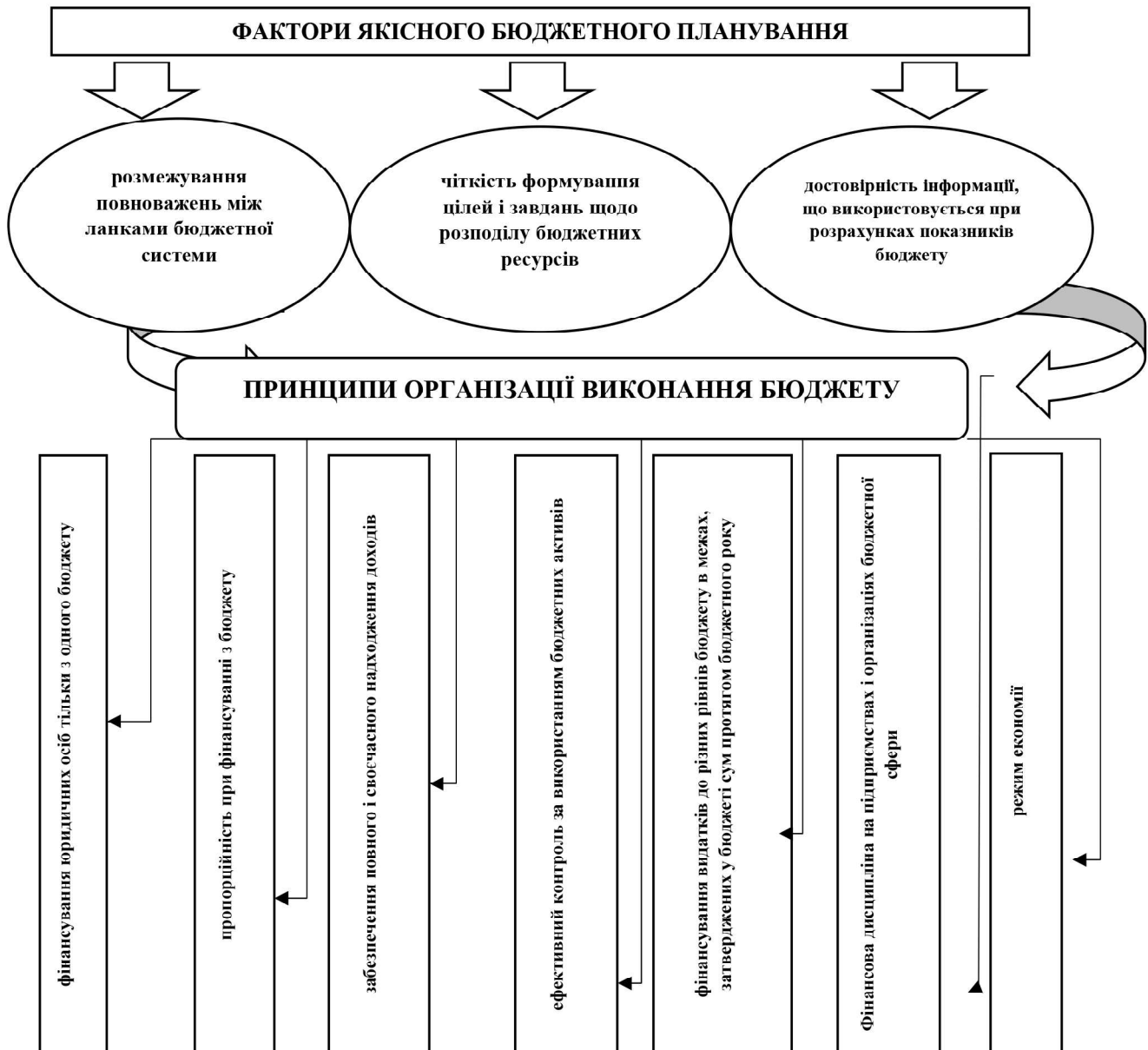

Рис. 1. Принципи виконання бюджету в залежності від факторів якісного планування бюджету

шев О.А., Мітрофанова Д.К., Набока Т.С., Нікітан Н.О., Павлюк К.В., Шулюк Б.С.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Головною метою статті є удосконалення методик з організації виконання бюджетів на макрорівні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах нестабільної фінансово-економічної ситуації на сьогодні в Україні державний бюджет відіграє вирішальну роль як засіб регулювання соціально-економічних процесів, економічного зростання, стабільності цін, а також є реалізатором зовнішніх і внутрішніх макроекономічних цілей країни. Забезпечення ефективного управління державним бюджетом, відкритість та прозорість грошових операцій у ньому є пріоритетними цілями діяльності системи виконання бюджету, у якому Державне казначейство є основним центром керування цим механізмом.

Якість бюджетного планування залежить від впливу таких факторів: чіткість формування цілей і завдань щодо розподілу бюджетних ресурсів; розмежування повноважень між ланками бюджетної системи, достовірність інформації, що використовується при розрахунках показників бюджету. Бюджет вважається виконаним, коли він забезпечує повне і своєчасне надходження запланованих доходів до всіх ланок бюджетної системи та безперервне фінансування заходів, затверджених у бюджеті [4].

Принципи організації виконання бюджету, які дозволять ефективно оптимізувати механізм роботи державного казначейства [1]:

- застосування режиму економії;
- пропорційність при фінансуванні з бюджету;
- фінансування юридичних осіб тільки з одного бюджету;
- фінансова дисципліна на підприємствах і організаціях бюджетної сфери;

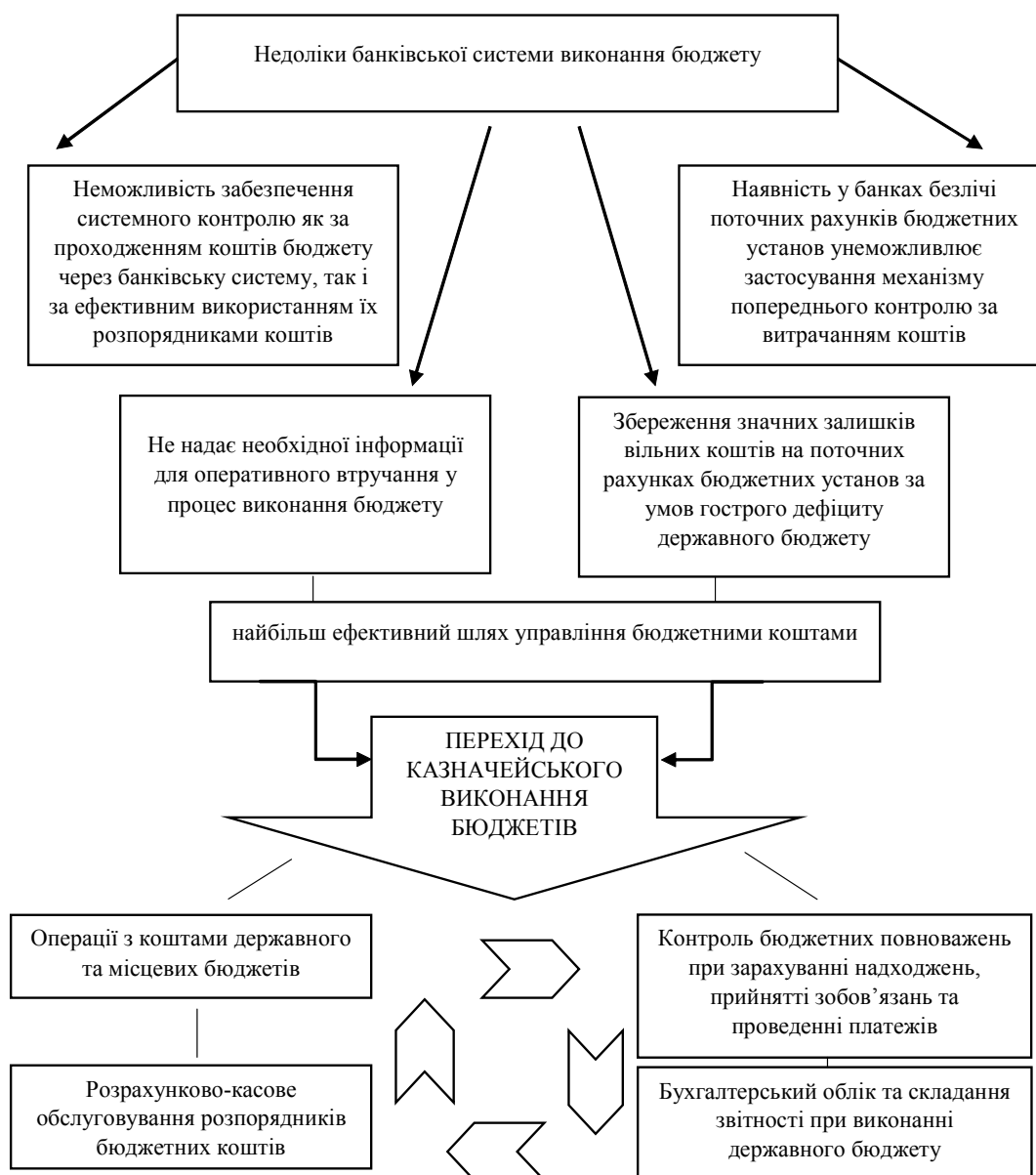

Рис. 2. Процес переходу до казначейського виконання бюджету

— фінансування видатків до різних рівнів бюджету в межах, затверджених у бюджеті сум протягом бюджетного року;

— ефективний контроль за використанням бюджетних активів;

— забезпечення повного і своєчасного надходження доходів.

Завдання щодо виконання бюджету покладаються на міністерства, відомства, місцеві органи влади та підприємства, організації й установи, що фінансуються з місцевого бюджету. Забезпечення збалансування бюджету в межах кожного місяця досягається рівномірним розподілом видатків та встановленням відповідних термінів надходження доходів.

Банківська система виконання бюджету за результатами своєї діяльності виявилася неефективною, адже була неспроможна досягти оптимального розвитку для фінансової сфери держави. Каталізуючи неможливість забезпечення системного контролю за проходженням коштів бюджету та ефективним їх застосуванням, не

наданням необхідної інформації для оперативного втручання у процес виконання бюджету, а також збереження значних залишків вільних коштів на поточних рахунках бюджетних установ за умов гострого дефіциту державного бюджету, така структура потребувала заміни.

Недоліки банківської системи виконання бюджету зумовили перехід до казначейського виконання бюджету, який передбачає в свою чергу виконання таких дій: контроль бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів; розрахунково-касове обслуговування розпорядників бюджетних коштів; операції з коштами державного та місцевих бюджетів; бухгалтерський облік та складання звітності при виконанні державного бюджету (рис. 2) [5].

Сучасна державна боргова політика безпосередньо залежить від ефективно обраної методики організації виконання бюджету, тому розрахунковий апарат, що стосується обчислення актуального боргово-

Таблиця 1. Індикатори підвищення методики організації виконання бюджетів

ПОКАЗНИКИ	ФОРМУЛА	
показник ліквідної грошової маси в бюджеті	$MV = PQ$	M — кількість грошей; V — швидкість обігу грошей; P — рівень цін; Q — фізичний обсяг ВВП
показник рівня бюджетних коштів	$BS = Yg - Eg$	Eg = Поточні видатки + Капітальні видатки + Чисте кредитування. Yg = бюджетні доходи + офіційні трансфери
показник доступних резервів державного бюджету	$MTR = \frac{\Delta T}{\Delta Y}$	ΔT - приріст податків; ΔY - приріст доходу
показник диференційованих видатків по зовнішньому запозиченню	$Dgri = VB - G - Tr$	VB – витрати бюджету; G – держзакупівлі; Tr – трансфери; Dgri – видатки по зовнішньому запозиченню
загальний показник реінновації в економіці держави	$RP_{PP} = \sqrt[3]{UP_{PP} \cdot UP_{MPP} \cdot UP_{CP}}$	UP _{PP} - рівень реінноваційного потенціалу; UP _{MPP} - рівень маркетингового забезпечення реінноваційної продукції; UP _{CP} - рівень соціального розвитку підприємства

Таблиця 2. Тест Джохансена для показників надходжень до бюджету (REVt), зовнішнього державного боргу (DEBTt), прямих іноземних інвестицій (FDIt) і доходу (Yt)

Гіпотеза	Лінійний коефіцієнт кореляції	Максимальне своє значення (Max Eigenvalue)			Незначне (мінімальне) значення (Trace)		
		Значення	Значення -p	Критичне значення на рівні 5%	Значення	Значення -p	Критичне значення на рівні 5%
H ₀ :	r=0	43,52**	0,02	43,15	17,25	0,25	25,15
r=r ₀	r=1*	23,27***	0,05	23,38	13,68	0,25	18,49
	r=2	13,58***	0,06	13,23	8,10	0,24	12,28
	r=3	4,48**	0,04	4,42	4,48	0,04	4,61

Примітки: * Статистична похибка на рівні 1%.

** Статистична похибка на рівні 5%.

*** Статистична похибка на рівні 10%.

го навантаження має постійно оновлюватися у відповідності до тенденцій. Серед індикаторів, які, на нашу думку, можуть підвищити методику організації виконання бюджетів відносять: показник ліквідної грошової маси в бюджеті; показник рівня бюджетних коштів; показник доступних резервів державного бюджету; показник диференційованих видатків по зовнішньому запозиченню; показник темпу скорочення зовнішніх боргів бюджету; показник темпу скорочення внутрішнього боргу; загальний показник реінновації в економіці держави, який впливає на скорочення державних запозичень опосередковано [7]. Розглянемо докладніше індикатори підвищення методики організації виконання бюджетів у таблиці 1.

Методика організації виконання бюджету передбачає, що загальна дохідність іноземних інвестицій (DtCt) залежить як від отриманого інвестиційного доходу (Dt), так і від ризику країни реципієнта (Ct):

$$Dt \cdot Ct = Rt,$$

де Dt — очікувана дохідність інвестицій;

Ct — ризик країни-реципієнта;

Rt — дохідність інвестицій на світовому ринку.

Інвестиційний дохід залежить від рівня довіри до певної держави: чим меншою вона є до даної країни, тим нижчий інвестиційний дохід отримують зарубіжні інвестори. Розглядаючи показник дефіциту бюджету як один з чинників ризику, з'являється можливість експансивного впливу фіскальної дисципліни, ціль якої досягається за допомогою підвищення податків або скорочення урядових видатків. Ці дії дозволяють збільшити рівень довіри до економіки, що стає інструментальним чинником зростання дохідності іноземних інвестицій і припливу капіталу:

$$Dt = f(At, It, Kt), DA > 0, DI < 0, DK < 0, DI > 0 \quad (2),$$

$$Ct = f(Gt - Tt), CG < 0, CT < 0 \quad (3),$$

де At — внутрішня абсорбція, It — особливості цієї країни як акцептора іноземних інвестицій, Kt — приплив капіталу [2].

Одна з методик — Тест Джохансена — передбачає, що для покриття зовнішнього боргу, отримання

прямих іноземних інвестицій і доходу повинна мати такі відповідні значення: гіпотеза та лінійний коефіцієнт кореляції, зіставляючи їх з притаманними значеннями у максимальних та мінімальних показниках [6].

У зв'язку з тим, що тест Джохансена (табл. 2) не виявляє коінтеграцію між показниками надходжень до бюджету, зовнішнього державного боргу, ПІІ та доходу, то для аналізу зв'язку між ендегенними змінними немає потреби використовувати механізм коригування помилок [6].

Доцільність урахування декількох істотних обмежень, зумовлені припущеннями економічної теорії, для вивчення взаємного впливу надходжень до бюджету, державного боргу, ПІІ і ВВП потребує використання методології структурної векторної авторегресії (Structural Vector Autoregression — SVAR) [3].

Зміст методології SVAR полягає у використанні ідентифікаційної схеми, яка приймає до уваги обмеження для коефіцієнтів коваріаційної матриці залишків авторегресійної моделі.

Для аналізу методики оптимізації виконання бюджету було обрано ідентифікаційну схему, яка відповідає логіці інвестиційної моделі потоків капіталу [2]:

$$REV = U1 + a1Y$$

$$DEBT = b1REV + U2$$

$$FDI = c1REV + c2DEBT + U3 + c3Y$$

$$Y = d1DEBT + U4$$

де $U1, U2, U3, U4$ — стохастичні інновації, відповідно, для надходжень до бюджету, державного зовнішнього боргу, ПІІ та ВВП.

Така схема передбачає, що в поточному періоді податкові надходження до бюджету залежать лише від доходу (ВВП). Обсяги боргового навантаження державного сектору залежать від податкових надходжень. Це відповідає логіці вирівнювання меж урядових видатків: при недостатніх податкових надходженнях уряд вдається до запозичень на зовнішніх ринках.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У рамках статті було досліджено методику організації виконання бюджету. Встановлено принципи організації виконання бюджету. З'ясовано, що найбільш ефективний шлях управління бюджетними коштами — це перехід до казначейської системи виконання боргу, який передбачає контроль бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів; розрахунково-касове обслуговування розпорядників бюджетних коштів; операції з коштами державного та місцевих бюджетів; бухгалтерський облік та складання звітності при виконанні державного бюджету. Було запропоновано індикатори, які можуть підвищити методику організації виконання бюджетів, а саме: показник ліквідної грошової маси в бюджеті; показник рівня бюджетних коштів; показник доступних резервів державного бюджету; показник диференційованих видатків по зовнішньому запозиченню; показник темпу скорочення зовнішніх боргів бюджету; показник темпу скорочення внутрішнього боргу; загальний показник реінновації в еко-

номії держави, який впливає на скорочення державних запозичень опосередковано. Методика організації виконання бюджету передбачає, що загальна дохідність іноземних інвестицій залежить як від отриманого інвестиційного доходу, так і від ризику країни реципієнта. Розглянуто деякі методики організації виконання бюджету, а саме: тест Джохансена та методологію SVAR. У цілому було розкрито питання удосконалення методик з організації виконання бюджетів на макрорівні.

Література:

1. Борисов О.Г. Механізм аналізу показників виконання бюджету за видатками / О.Г. Борисов, А.М. Лупенко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. — 2014. — Т. 19, Вип. 1 (1). — С. 90-93.
2. Кудряшов В.П. Ризики виконання державного бюджету та механізми їх обмеження / В. П. Кудряшов // Фінанси України. — 2016. — № 12. — С. 59—76.
3. Лукашев О.А. Теоретичні проблеми системи фінансового права: [монографія] / Лукашев О.А. — Харків: Право, 2010. — 304 с.
4. Мітрофанова Д.К. Виконання бюджету як стадія бюджетного процесу / Д.К. Мітрофанова // Фінансове право. — 2013. — № 1. — С. 30—33.
5. Набока Т.С. Проблематика оцінювання виконання бюджетних програм в Україні / Т. С. Набока // Бізнес Інформ. — 2014. — № 7. — С. 298—303.
6. Нікітан Н.О. Оцінка стану виконання державного бюджету за видатками / Н. О. Нікітан // Бізнес Інформ. — 2016. — № 11. — С. 227—235.
7. Шулюк Б. Моніторинг виконання бюджетних програм у забезпеченні прозорості фінансування соціально-культурних послуг в Україні. Галицький економічний вісник. — 2011. — № 2 (31). — С. 146—153.

References:

1. Borisov, O. G. (2014), "The mechanism of analysis of indicators of budget execution by expenditures", Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Ekonomika, T. 19, No. 1 (1), pp. 90—93.
 2. Kudryashov, V.P. (2016), "Risks of the implementation of the state budget and mechanisms for their limitation", Finansy Ukrainy, No. 12, pp. 59—76.
 3. Lukashev, O. A. (2010), "Theoretical problems of the financial law system: [monograph]". Kharkiv: Pravo, 304 p.
 4. Mitrofanova, D. K. (2013), "Implementation of the budget as a stage of the budget process", Finansove pravo, No. 1, pp. 30—33.
 5. Naboka, T. S. (2014), "Problems of evaluation of budget programs implementation in Ukraine", Biznes Inform, No. 7, pp. 298—303.
 6. Nikitan, N.O. (2016), "Estimation of the state budget execution by expenditures", Business Inform, No. 11, pp. 227—235.
 7. Shuluk, B. (2011), "Monitoring the implementation of budget programs in ensuring transparency of financing of social and cultural services in Ukraine", Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk, No. 2 (31), pp. 146—153.
- Стаття надійшла до редакції 24.09.2018 р.*